

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Sententia Ferrariensis, & aliorum. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

per conformitatem intellectus & rei veritas definitur. Vnde cōformitatem istam cognoscere, est cognoscere veritatem. Hanc rationem nullo modo sensus cognoscit. Licet enim visus habeat similitudinem visibilis, non tamē cognoscit comparationem, quæ est inter rem visam, & id quod ipse apprehendit. Intellectus autem conformitatem sui ad rem intelligibilem cognoscere potest: sed tamen non apprehendit eam secundum quod cognoscit de aliquo quod quid est: sed quando indicat rem ita se habere sicut est forma, quam de re apprehendit, tunc primo cognoscit & dicit verum. Et hoc facit componendo & diuidendo. Nam in omni propositione, aliquam formam significatam per prædicatum, vel applicat alicui rei significatam per subiectum vel remouet ab ea: ideo bene inuenitur quod sensus est verus de aliqua re vel intellectus, cognoscendo quod quid est, sed non quod cognoscit aut dicat verum. Et similiter est de votibus incomplexis. Veritas igitur potest esse in sensu, vel in intellectu cognoscente quod quid est, ut in quadam re vera, non autem ut cognitum in cognoscente: quod importat nomen vere. Perfectio enim intellectus est verum ut cognitum. Et ideo proprie loquendo, veritas est in intellectu componente & diuidente, non autem in sensu, neque in intellectu cognoscente quod quid est. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Conclusio est, *Veritas solum est in intellectu componente & diuidente*. Duplex in utroque art. difficultas est, tum in explicanda mente S. Thom. tum etiam in doctrina ipsa, duabus igitur disp. seq. quoad eius fieri poterit, utramque examinare, & veram, propriamque naturam veritatis vnuerse definire conabimur.

DISPUTATIO LXXV.

An veritas intellectus solum sit in compositione, & diuisione.

Sententia Ferrariensis & aliorum, cap. 1.

Prædicta sententia refellitur, & opposita testimonijs præferunt Arist. probatur, cap. 2.

Rationibus probatur posterior opinio, cap. 3.

Respondetur argumentis prioris sententiae, cap. 4.

CAP. I.

Sententia Ferrariensis & aliorum.

Cum veritas in vniuersum sic definiatur, *Est adæquatio intellectus & rei, & ut ait S. Thom. in calce huius art. hæc definitio ad intellectum & ad rem ipsam possit pertinere: ac proinde non modo intellectus, sed etiam quæcumque res vera esse dicatur, imo veritas quasi passio entis à Philosophis assignetur; ut naturam eius melius intelligamus, & vniuersum definiamus; necessarium duximus, si-gillatim monstrare quo pacto tum intellectui, tum rebus omnibus veritas conueniat. Quamuis au-*

tem controuersia bona ex parte potius verborum, quam rerum esse videatur; tamen non debet leuioris momenti iudicari: siquidem ex ea accurate explicata perspicuum fiet, quæ de causa Deus nos ter dicatur verus Deus, gentilium autem falsi Dii merito appellentur. Ex Scholasticis pauci sunt, atque eorum plures ex schola S. Thom. qui de hac re disputauerint, sed non omnes in eandem sententiam conueniunt: tamen si quisque in suam opinionem Doctorem Sanctum pertrahere contendat. Quare quantum poterimus non modo quid nobis probetur, sed etiam quid ab alijs dicatur, more solito persequemur.

Est autem obseruandum in primis id quod admovent Durand. Herizus, & alij: cum controuersia est de veritate intellectus, non esse intelligendam de ipsa facultate, quæ habet quandam rationem entis: sic enim de intellectu, & de alijs rebus communis est ratio, sed difficultas est de intellectu, quatenus intelligit, & perinde est quæ- re, quo pacto veritas est in intellectu, atque in ipsa intellectione. Neque vero questio est de intellectione, quatenus in se entitas quædam est, sed quatenus est signum, & ad res, quas significat, refertur, ex quo capite intellectio interdum dicitur falsa: cum tamen, quatenus res quædam est, semper sit vera, ut art. 3. patebit.

Hoc posito fundamento, in præsentī controuersia sit prior opinio Ferrariensis. i. contrag. c. 59. ad dubium ergo motum, & c. 60. qui ex definitione veritatis, quam initio memorauimus, colligit veritatem in intellectu esse conformationem cum re ipsa, & veritatem in rebus, conformationem cum intellectu. Porro veritatem, de qua modo est controuersia, censet bisariam in intellectu reperiri: vno modo tanquam in eo, in quo est verum & hoc pacto putat esse in quacumque simplici apprehensione intellectus; imo vero nonnulli Thomistæ, qui hanc sequuntur sententiam, dicunt, eandem veritatem conuenire speciei intelligibili impressæ, in qua est genus quoddam representationis: idemque existimant de cognitione cuiusque sensus, sicut expresse docuit Ferrar. extremis verbis illius cap. 59. quorum omnium eadem omnino videtur esse ratio. Altero modo, inquit Ferrar. veritatem reperiri in intellectu cognoscente ipsam veritatem: sic autem solum esse in compositione, & iudicio quia solo iudicio compositionis cognoscit conceptum suum conformem esse cum re intellecta, quæ sane conformatio est veritas, ob id tamen non censet veritatem hoc modo esse posse in omni genere compositionis, & diuisionis: sed in eodumtaxat, quo quis reflexe cognoscit suam intellectionem conformem esse cum re intellecta, quæ extra existit, aut existere potest.

Cum Ferrar. faciant Socin. 5. meta. q. 17. Capreol. in 1. d. 19. q. 3. art. 1. concl. 3. Aegidius quolib. 4. q. 7. in eo saltem, quod asserit, veritatem intellectus non solum reperiri in simplici apprehensione, verum etiam in ipsa specie intelligibili: nam de veritate vtrum reperitur in compositione, an extra, nihil dicunt; imo sententia hæc videtur esse 3. Th. in hac q. artic. 2. S. Thom. & q. seq. art. 3.

Prior pars huius sententiæ, in quam diximus Doctores proxime allegatos consentire, probatur primum duobus testimonijs Arist. Alterum est 3. anima c. 6. text. 26. vbi ita ait, *Est autem dictio quidam quippiam de quopiam quemadmodum affirmatio at-*

*Durand.
Herizus.*

*2
Obseruan-
dum pro in-
telligentia
questionis.*

*Sententia
Ferrar.*

*Veritas tan-
quam con-
formitas
tantum re-
peritur in
iudicio reflexe
non solum in
Ferrar.
Socin.
Capreol.
Aegidius.*

S. Thom.

*Probatur
prædicta sen-
tentia aucto-
ritate Arist.*

q. 16

que omnis est vera, vel falsa: at intellectus non omnis, sed, qui est ipsius quid est, ad formam accommodati, est verus. & non quippiam de quippiam dicit, sed ut visio proprii ipsius est vera: sic se habent ea, quæ sine materia sunt. hæc Arist. quibus differte affirmat eum intellectum, qui concipit ipsum quid, hoc est essentiam alicuius rei, semper esse verum, & nunquam falsum: atque eo differte ab enunciatione seu dictione, quod hæc possit esse vera, vel falsa: intellectus vero circa ipsum quid falli non possit. Porro Arist. loqui de intellectu non componente, manifeste patet ex illis verbis: Et non quippiam de quippiam dicit. Præterea in sensu cognoscente proprium sensibile veritatem esse, ut existimant Ferrar. expressit Arist. illis verbis. Sed ut visio proprii ipsius est vera: quasi diceret, sicut sensus in cognitione proprii sensibilis semper est verus, sine compositione tamen, ita etiam intellectus circa ipsam rei quidditatem sine enunciatione, & compositione semper est verus: de sensu etiam idem docuerat Arist. 1. de Anima cap. 6. textu 63. dixerat enim sensum circa propria sensibilia, ut visum circa colorem, auditum circa sonum non decipi, neque falli, sed semper esse verum: at vero circa communia sensibilia, & per accidens aliquando decipi. Alterum testimonium est 9. Meta c. 12. ubi id ipsum asserere videtur, eius verba inferius citabimus: ea enim ad explicandam mentem ipsius in eo 3. de Anima, instat optimi commentarii nobis erunt: tantum abest, ut huic sententiæ aliquo modo faueant.

Arist.

Prima ratio
pro hac sen-
tentia.

S. Thom.

Secunda ra-
tio.

Deinde tribus rationibus confirmari potest prædicta sententia. Prima ratio, quemadmodum in simplicium apprehensione, & in ipsa specie intelligibili impressa est representatio rei, ita etiam est conformatio quædam cum illa, quia ipsam representat, sicut est: cur igitur talis conformatio non debet veritas appellari: nam si aliquid obstarer illud esset, quod veritas extra compositionem esse nequeat: hoc autem dici non potest, quoniam sicut quæcumque res, eo ipso quod est, dicitur vera, siquidem veritas constituitur passio entis, & tamen veritas illius non est complexa & composita, sed simplex: ita etiam species intelligibilis, & simplicium apprehensio poterit esse vera simplici veritate, quia sine compositione representat rem sicuti est: ergo nihil obest, quo minus veritas simplex in ea reperiatur, sicut in rebus: ac proinde cum definitio illa veritatis, scilicet, Adequatio intellectus ad rem, possit convenire intellectui per ordinem ad res & rebus per ordinem ad intellectum, ut docet S. Thom. in hoc art. in fine, erit profecto veritas simplex in intellectu, si in rebus etiam ipsis simplex reperitur, atque de sensu etiam exteriori eadem ratio confici poterit non modo quoad operationem sentiendi, sed etiam quoad species ipsas sensibiles, quæ in facultate ipsa recipiuntur, eamque potentem constituunt (ut aiunt) in actu primo.

Secunda ratio, in signis naturalibus, aut ex institutione est veritas, quia conformatur cum rebus, quas significat: quæ ratione sumus est verum signum ignis: gestus vero & habitus exterior est signum interioris affectus, absque ulla tamen compositione aut divisione: nomen etiam simplex dicitur nomen verum, aut falsum alicuius rei: ergo in quacumque cognitione simplici intellectu, aut sensu & in ipsis speciebus impressis ra-

tione representationis, quæ est quædam significatio, potest esse veritas.

Tertia ratio, cognitio, quæ Deus & Angeli res cognoscunt, non minus est vera, quam nostra quæ in compositione & divisione consistit: & tamen Deus, & Angeli intelligunt simplici intuitu absque complexione: de Deo id satis manifestum est, de Angelis vero probabitur infra disp. 223. ergo in simplici cognitione nostra potest esse veritas ac proinde etiam in specie intelligibili & in sensu: horum enim omnium eadem videtur ratio.

CAPVT II.

Predicta sententia refellitur, & opposita testimonij præsertim Aristotelis, probatur.

Oppositam sententiam multo veriore existimo: videlicet veritatem intellectus in sola compositione & divisione proprie reperiri: eam tradiderunt Caiet. in art. 2. huius q. Hieronymus quolib. 3. q. 1. art. 2. & 3. Durand. in 1. d. 19. q. 5. num. 14. loquuntur autem de humano intellectu in viam vero eadem sit ratio de Angelico, atque diuino dicemus e. 4. in solutione tertiæ rationis. Possimus autem testimonij & rationibus hanc opinionem comprobare simulque priorem cum suis fundamentis refellere. In primis autem testimonia Arist. pro hac sententia sunt manifesta.

Primum testimonium est 1. lib. de interpret. cap. 1. ubi postquam dixit, voces, & conceptus esse signa rerum, statim subdit, Quemadmodum autem in anima conceptus interdum sine veritate, falsitate est, interdum vero talis ut alterum horum ei competat necessario: sic & in voce esse videtur: nam verum, & falsum in compositione consistit: & plura alia, quibus aperte docet neque in simplici conceptu neque in simplici voce verum, aut falsum reperiri. Secundum testimonium est e. 3. eiusdem lib. & 3. de anima cap. 6. text. 22. ubi idem differtis verbis affirmat.

Tertium testimonium est 6. Meta. cap. 2. prope finem, ubi sic ait, Quod autem tanquam verum ens, & non ens, ut falsum: quoniam circa compositionem, & divisionem est. & omnino circa partitionem contradictionis, verum etenim affirmationem in compositione habet, negationem vero in divisione: falsum vero huius partitionis contradictionem. Cum dicit ens tanquam verum esse, & non ens tanquam falsum, non accipit hæc duo simpliciter, sed prout in compositione, & divisione, quarum alterum vnumquodque intra se continere videtur: ideo statim addidit quoniam circa compositionem, & divisionem est quasi diceret, quoniam verum & falsum in compositione, & divisione reperitur, & vniuersæ in contradictionis oppositione, seu partitione.

Clarius id ipsum expressit paulo inferius, cum enim dixisset verum & falsum non esse in rebus, sicut est bonum, & malum, sed esse in mente: addit subinde: Quæ vero circa simplicia, & circa ea, quæ, quid sunt, non quidem sunt in mente: quasi dicat simplicium apprehensio, quæ est ipsius quid non est in mente: mentem vero appellat, non intellectum solum, nam in eo etiam est simplicium apprehensio: sed iudicium opinionis: græce enim est *doxa*, quod non solum intellectum, nec solum complexiōnem aliquam, vel compositionem, sed iudicium etiam significat, ut etiam notabimus 1. 2. q. 2. art. 1. Et quamuis Damascen. ubi ibidem dicemus, imo Damascen. idem Arist. 6. Ethicor. c. 9. videntur hoc nomine pro

Veritas
intellectus
in sola
compositione
& divisione
reperiri
Caiet.
Hieron.
Durand.
6

Probat
autem i
sententia
testimonij
Arist.

Mente
quid
est
intellectus
solum
nam in eo
etiam est
simplicium
apprehensio
sed iudicium
opinionis
græce enim
est doxa
quod non
solum
intellectum
nec solum
complexiōnem
aliquam
vel compositionem
sed iudicium
etiam significat
ut etiam
notabimus
1. 2. q. 2. art. 1.
Et quamuis
Damascen.
ubi ibidem
dicemus
immo
Damascen.
idem Arist.
6. Ethicor.
c. 9. videntur
hoc nomine
pro